Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Titel:	Velmeente patriotiske Tanker, til høyere Eftertanke og ønskende Fuldførelse. [om mønt og told]
Citation:	”Velmeente patriotiske Tanker, til høyere Eftertanke og ønskende Fuldførelse. [om mønt og told]”, i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 9*, A.H. Godiches Efterleverske, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_009-shoot-workid1_009_004.pdf (tilgået 26. april 2024)
Anvendt udgave:	Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 9
Ophavsret:	Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.
	Læs Public Domain-erklæringen

Velmeente
patriotiske Tanker,
til
Høyere Eftertanke

og

ønskende Fuldførelse.

Kiøbenhavn, 1771.

Trykt i det Kongel. Universitets Bogtrykkerie hos A. H. Godiches Efterleverske, og findes sammesteds tilkiøbs.

2
3

Velmeente patriotiske Tanker, til Høyere Eftertanke, og ønskende Fuldførelse:

At faae Guld- og Sølvmynt ind i Rigerne igien, saavel endeel af de udførte danske Penge, som Fremmedes Mynter Guld og Sølv, efter en efter Boniteten og fastsat Pris efter Vexelcoursen hvert Aar at antages for? samt om Assistentzhuset, udenlands værende Pensionister & c. hvilke

4

fremmede Mynter her i Residentzstaden, paa den kongelige Mynt, kunde ommyntes til Danske gode og velgehaltige Courantmynter i 1 Rdlr., 1/2 Rdlr., 24 Skill., 12 Sk., 4, 2 og 1 Sk. (1/2 Skill. er af Kaaber) jo bedre Mynt i et Rige, jo bedre for Commercien og Vexelcoursen; thi efter mine ringe Tanker, bør det være det sidste Middel at fordre, og reqvirere det eeneste reele og solide, vi endnu haver tilbage, nemlig vores Sølv og Guld, at levere til Mynten, for at myntes i Penge. Ak! hvor hastig kan da ikke ogsaa de Couranter, deraf bliver myntet, sendes ud af Riget, og gaae samme Vey, og paa samme Maade, som de forrige er, og hvad har vi saa tilbage, andet end Boeskab, hvoraf endeel (desverre er, og endnu forskrives og indføres) udenlands fra, fremmede Kniplinger, fremmede Lerreder, som dog her i Rigerne i Klosterne gierne kunde spindes, væves og bleges & c. med mange andre Ting, som intet nytter til Penges Roullance imellem Rigerne, og de Fremmede aldeles intet vil have saadant til Betaling for vores meget behøvende, og rettere sagt, mere ufornødne udenlandske Vahre til Pragt og Overdaadighed, der har været, og bliver til manges Ruin.

5

Men efter mine ringe Tanker, kunde man faae egne og Fremmedes Penge ind i Rigerne, paa følgende Maader:

1. Af den af alle Nationer i Øresund, Nyborg og Fridericia, de 3 berømte Belter, og Danmarks ypperlige Herligheder, saavel af de der passerende Skibe, som indehavende Ladninger deraf erlagte Strømtold & c. skulde erlegges, og svares i Courant eller klingende Mynter, enten med danske eller udenlandske Penge, og i dessen Mangel derfor betale i Lagie 6 1/4 pr. C. Forhøyelse Told, for de 6 1/4 pr. C. kan forskrives, og haves fremmede Penge, enten imod Bancosedler, eller som var bedre imod danske og norske Vahres Studsning, at faae udenlandske Mynter her ind, fra Holland, Hamborg, Lybek, Meklenborg & c. Altsaa troer jeg, at ved, og for bemeldte tre Belter, eller tre Toldstæders indkomne Søetold, i Courant eller klingende Mynt, af egne og Fremmedes Penge, ville blive aarlig nogle Tønder Guld, som indkom i Riget i den kongel. Casse, og derfra udbetaltes, og circulerte inden Rigerne.

6

2. Alle de kongel. Revenuer, som bleve

hævede i Slesvig og Holsteen, saavel af Told, Licent, Accise, Skat, samt stemplet Papir & c. burde og skulle allesammen erlegges i, og med danske eller udenlandske Guld» og Sølvmynter, og indkomme i den kongel.

Zahlcasse i Kiøbenhavn, som er Centrumet af Riget, og derfra igien udbetales til de Kongelige og Statens Udgifter, og saaledes komme i Circulation.

3. Ald slags Told og Accise, som betaltes

i Colding, Warde, Hietting i Jydland, og overalt i Rigerne, af de til udenrigs Stæder udgaaende og udsendte Heste, Stude, Qvæg, Svin & c. burde betales i Courant Mynt med inden- eller udenlandske Mynter; thi kan Hollænderne, Brabanderne, Hamborgerne, Lybekkerne & c. med Avance udenlands kiøbe vores Bancosedler, for dermed at profitere, og betale hvad af levendes, og andre Vahre de Her i Riget kiøber og udsender, saa burde samme dog i det mindste betale Tolden i Courant Mynt af egne og fremmedes Penge og Mynter.

4. Det dyre og kostbare Kongsberg Sølv, burde, og bør (efter mine ringe Tanker) ikke

7

med den kostbar, og skadelig Transport, umyntet føres fra Kongsberg, igiennem Sverrig til Kiøbenhavn, derfra (NB. umyntet igien med kostbar og hazarderlig Vinter og Sommer Transport) føres til Hamborg (hvorledes employeres det der til Kongens og Statens sande Fordeel og Beste). Men efter min liden Indsigt burde enten (som forhen , da var der Courant Mynt i Norge og Danmark,) alt Sølvet paa Kongsberg der myntes i forbemeldte Myntsorter i 1 Rdlr. 1/2 Rdlr. 24 Skill. 12 Skill. 4 Skill, & c., og desen Gehalt beregner til 25 pr. C. imod Hamborger Banco, og saa den halve Capital i Mynterne om Sommeren med gode Skibe, og bekiendte befarne Skippere til Vands føres her ned, men om Vinteren (i fald de ikke kunde mistes her til Foraaret) igiennem Sverrig hertil, til den kongel. Casse? eller og, om det var fordeelagtigere, Halvdelen af Kongsberg Sølv, myntes paa Kongsberg, eller i det mindste saa meget til Verkets Lønninger og Udgifter behøves, og det øvrige Sølv til Vands eller Lands føres her ned, og myntes paa den kongl. Mynt i Kiøbenhavn, og indkom da i den kongl. Zahlcasse, samme til Indtægt NB. i klingende

8

Mynt at notere og anføre, naar, og til hvem, og til hvad samme er udbetalt i klingende Mynt, saa blev Sølvmyntet inden Rigerne, nemlig i Kongsberg og i Kiøbenhavn, og Kongen havde og bekom af sit Regalia Mynt Herligheden og Fordelen, (efter Sigende) 7 til 10 pr. C. avance ved at mynte Sølv i Courant klingende Mynt, som desverre i eendeel Aar ikke er skeet, til største Skade for Danmark og Norge, men Fordelen og Sølvet er gaaet.

Vide! Hvorledes de Svenske fordrer af alle fremmede Nationer den indkomne Told, Consumption & c. i klingende Mynt, enten i Landets egne eller udenlandske Mynter, hvilke sidste i Stokholm ommyntes i gangbar svenske Guld- og Sølvmynter. Ligeledes, hvorledes de Svenske med Flid, saavel paa Grændserne som andensteds, og ved alle Leyligheder i Norge, søger at faae danske og norske Sølvpenge, og klingende Mynter (og nu ikke som før, studser Vahre imod Vahre) ind med, og til sig i Sverrig, for med Avance at selge og levere til Mynten i Stokholm, at ommyntes til svenske Penge. Ja Finlapperne, som aarlig trekker saa mange Penge for Tømmerlast, Bødkerarbeide & c. (som vi gierne kunde

9

have, om vi ville, fra Norge), jeg siger trekker saa mange Penge fra Kiøbenhavn, Flensborg og andre Stæder i Danmark. De er forbunden ved deres Retour til Sverrig, at svare og betale ikke allene Told og Tiende af den udførte Last og Ladning, til Kiøbenhavn og Danmark, men endog Tolden af Retour Vahrene, ja end mere Lastepengene af deres Skibe ved indkomne fra fremmede Stæder, alt i klingende Mynter, enten ved svenske eller udenlandske Mynter, alt for at faae efterhaanden klingendes Mynter i Riget og i Circulation, en fortreffelig Oeconomie og Finantzie. Men i sær den store Oeconomus Kongen af Preussen, hans penitrante og indsigtsfulde Oeconomie, gaaer iblant alle optænkelige Ting, og saa dybt, for at vinde og trekke fremmede Landes Penge ind i sine Riger, at han tillader de ud af sine Riger og Lande gaaende Breve, ar gaae ubetalt eller ufrankeret, for i Hamborg og andre udenlandske Postcontoirer der efter holdende Regning (for Touren igiennem sine Lande) at tage, og faae Porten udenlands fra af Fremmedes Penge; som for Exempel om

5. Vores Viise Konge ville betale ligesaa at ville have Porten af de til udenrigs Stæder

10

udgaaende Breve, betalt med udenlands Penge, saa maatte af alle de Breve, som fra Danmark, Norge og Holsteen skulle frankeres til Hamborg, og hidindtil er her betalt Porto til Hamborg af, burde herefter ikke her betales Porten til Hamborg, men i Hamborg betales, eller noteres tilgode, og der nemlig i Hamborg, af Postmesteren giøres Regning for, og svares, og indsendes fra Hamborg, derfor klingende Mynt, følgelig bekom Riget for alt den ved Hamborg Postcontoir tilgodehavende Porto, danske, Hamborgske eller andre Mynter, efter sin Værdie og Gehalt, som var aarlig mange tusinde Rigsdaler, der kom ind i Riget, og saaledes kunde faaes og vindes, med mange andre udfindende Facile mojen Landets egne, og Fremmedes Courant

Guld- og Sølvmynter her ind i Rigerne.

6. Det nye Tal Lotterie, burde og betale deres aarlige Afgifter til den kongelige Casse i klingende Mynt, som de kunde hæve af Indskudderne i Altona i Lotteriet, og føres derfra hertil.

Mon det her i Staden nok bekiendte saa kaldede Assistentzhuus i der forhen grevelige Berkentinske Palais, til at assistere og hielpe

11

Stadens fattige og trængenste Indvaanere, imod 12 a 16 pr. C. Rente, (det skal

man kalde Assistentzhuus til Fattiges Hielp, o Gud! forbarme sig over dem der skal laane der paa deres

Klæder & c.) burde ikke bemeldte atter nævnte Assistentzhuus, for saadan en utrolig tagende Fordeel, forpligtes at forskrive og forstraffe sig de udfordrende Penge til deres Laan til den Fattige, i Courant og klingende Mynter.

7. Var det ikke høyligt at ønske, at i fald Søe Qvæsthuset ikke ville laane de fattigste og trængenste Indvaanere i Staden, imod sikker Pant, deres Penge paa bemeldte Assistentzhuus ringere end som nævnt er 12 a 16 pr. C., at en anden formuende Casse af publiqve Penge, som Brandcassen, ville udløse dem, og herefter laane den Fattige for 6 pr. C. pr. Ao., da kunde man i Sandhed kalde Den Residensstadens fattigste Indvaaneres Assistentz- og Hielpecasse. Men kunde ikke Brandcassen, eller anden publiqve Casse, således laane og facilitere Stadens Indvaanere, da burde Banken forpligtes dertil, at udløse Qvæsthuset, fra Gaarden, Restantzerne & c., og fra vores kiere Konges tilstundende forønskende Geburtsdag den 29 Januarii 1772. aabnes og laane

12

til Stadens fattige Indvaanere for 6 pr. C. pr. Ao., eller maanedlig 1/2 Skill. pr. Rdlr., saa var det, og med Sandhed kunde kaldes

Stadens fattige Indvaaneres publiqve Assistentz- eller Soulagementhuus

i en Christen Konges Rige og Residentzstad. Og Banken kunde ingen Skade have herved, de laaner til enhver imod Prioritet eller Pant for 4 pr. C., og de øvrige 2 pr. C. som de bekom mere i Rente paa Assistentzhuset, kunde Betienterne der &c. lønnes af. Indvendes herimod, at endeel af Assistentzhusets høye Renter givne Gevinst, tildeles Søe-Etatens Officiers Enkefruer, da kunde samme, som vel ikke er aarlig, over 50 Personer, saae derimod, foruden den af i den Militair Enkecasse for dem indsadte Capital, aarlig faldende 40 pr. C. Rente eller Pension, en aarlig Tillæg af Postcassen. Land-Etatens Hrr. Officiers Enkefruer faaer ingen Udbytte af Assistentzhusets Gevinst, og lever af Enkecassens Renter eller faldende Pension. Det var hjertelig at ønske, at disse sidste og kunde af Postcassen nyde nogen Tillæg, enhver efter sin Mands Charge og Omstændigheder. Da derimod Stadens ynkværdige og fattige Indvaanere, mange tusinde Familier med Koner

13

og mange Børn, blev noget soulageret i disse haarde og dyre Tider, naar de kunde faae at laane paa deres Tøy imod 6 pr. C. eller 1/2 Sk. pr. Rdlr. maanedlig, i steden for nu man giver 12 a 16 pr. C. i Rente. O! give den ærlig Mand, og retskaffen sand Patriot, som har hos vores vise og kiere Konge nu udvirket den længe ønskte Skrive- og Trykkefrihed, give han ville og udvirke forbemeldte Soulagement for denne kongelige Residentzstads fattige Indvaaneres Hielp, som høyst beklageligt maa paa deres Meubler, Klæder & c. des. verre oftest, til at kiøbe Brød og Føde for, laane paa Assistentzhuset og svare deraf 12 a 16 pr. C. Grusom for den Fattige. Et aabenbart Beviis paa Stadens Fattigdom og Armod, at i steden for tilforn et maadelig Huus var stor nok til Assistentzhuus i Kiøbenhavn, har de nu det forhen værende grevelige Berkentinske store Palais dertil, kiøbt af den bekiendte franske Hattemager, efterat han paa et par Aars Tid havde udfabrikeret og udfeyet det kongelige Forskud, circa 20 a 24000 Rdlr., og som han ventelig intet Forskud mere kunde faae, blev den grevelige Palais ham for stor, og han eller Creditor da solgte den til Qvæsthuset til et priviligert Assistentzhuus,

14

og dertil endda siden bygt mere, og endnu efter Sigende i Kieldere, og tre Etager og Loft, ikke Rum og Leylighed nok, til indkommende Pantegods. Gud, og Landets kiere Fader forbarme sig over Jamren her er.

8. Ved de aarlig fra andre Potentater bekomne Subsidier, kunde og betales med inden- eller udenrigs Mynter, indføres her til Centrumet i Riget, og altsaa derved mange tusinde Rigsdaler i klingende Mynt, komme i Roullance og Circulation.

9. Efter Sigende, skal Danmark endnu have hos Spanien fra forrige Tiders Assistence og Forskudder, mange Tønder Guld tilgode, give vi kunde nu faae samme betalt, og faae herind, i de skiønne velhaltige spanske Piastre (er spanske Rigsdaler) saa vist som vi dertil er trængende og behøvende, og blev til vores Svaghed og Saar, et ypperligt og probatum lægeligt Plaster.

10. Det der spares, er saa at sige Vunden, alle uden Riget værende Pensionister Militaire og Civile, af begge Kiøn, burde strax indkomme, boe, og fortære deres Pension i Rigerne, enten i Danmark eller Norge, for dertil har til Dato og gaaet anseelige Capitaler ud af Rigerne, ikke i Vahre, men i rede

15

Penge, eller Vexler som er det samme. Betænk? om en Pensionist bekom 12 a 14000 Rdlr. aarlig i Pension, og maatte fortære eller trække samme til sig til Worms, Celle, Hamborg, eller andensteds uden for Riget, af de 12 a 14000 Rdlr. med beviiste god Oeconomie, oplægges og udsættes paa Rente de 10 , 12000 Rdlr. aarlig, de øvrige 2000 Rdlr. kan saadan en dusemeng Oeconomus, gierne udkomme med og leve af, men foruden at bemeldte store Capitaler gaaer aarlig ud af Rigerne, og forhøyer Vexelcoursen, og forringer Landets virkelige og reele Midler og Circulation, saa depenseres de 2000 Rdlr. til Fremmede dg uden for Riget, da Landets egne Huseyere, mangler Gaarde og Husleye. Vore Skomagere, vore Skrædere og mange andre Professioner mangler og ønsker saadant Arbeyde, Fabriqveurerne og Kræmmerne mangler Afsatz og Debit til saadanne, er det ikke da en dobbelt Skade og Ulykke for Landet og Indvaanerne, at Pensionisterne ikke har haft Frihed at consumere og depensere deres fra Landet trækkende Pension, i fremmede Lande. Give vores store og viise Konge ville snart raade bod for dette og andet Lande og Riger tærende Onde.

16

Finder noget af Forbemeldte gehør og maa komme til Fuldførelse, som er min eneste Hensigt og Fordeel heraf; Haaber en anden gang at vise, hvorledes Fabriqverne og Manufacturerne i Danmark og Norge kan blive almindelig, og komme til Fuldkommenhed, uden Forskudder eller Udgifter for Kongens og Statens Casse. Ligesaa! hvorledes formenes, at contrabante Vahre og forbuden Handel, samt Landprang med fremmede Bæsekræmmere, Jøder & c., der hidindtil har opfyldt Landene med contrabande Vahre, og anden ulovlig og forbuden Landprang, Kiøb og Salg til Landets Fabriqvers og Manufacturers største Hinder og Skade, og Kiøbstædernes Ruin, uden Bekostning for Kongens Casse, og uden flere Visiteurer, Strandridere & c. Antagelse kunde hindres og hæmmes. Alt i en redelig patriotisk Intention, og ønskende at kunde være en Nyttig Borger i Staten.

den 15 Febr. 1771.